

Starnone este un scriitor, scenarist și jurnalist născut în 1943 la Saviano, lângă Napoli, și a scris multe ziare și reviste satirice, printre care *L'Unità*, *l'Espresso* și *Cuore*, de obicei despre episoade din viața sa de liceu. Deține o rubrică permanentă, „Starnone”, în săptămânalul *Internazionale*. De asemenea, ca scenarist, filmele *La scuola* (de Daniele Luike) și *Le centoventi* (de Gabriele Salvatores) bazându-se pe lucrările sale. Printre cărțile lui Domenico Starnone se numără: *Il salto con le aste* (1988), *Segni* (1989), *La prima registrazione* (1991), *Sottobanco* (1992), *Eccesso* (1993), *Appunti sulla maleducazione di un insegnante* (1995), *Denti* (1996), *La Retta via* (1997), *Il* (2000), care a câștigat Premiul Strega și Premiul Nobel pentru Literatură (2005), *Prima esecuzione* (2007), *La prima registrazione* (2009), *Autobiografia erotica di Aristide Gambi* (2011), *Lacci* (2014), *Scherzetto* (2016) și *Le false* (2018).

DOMENICO STARNONE

Noduri

Traducere din limba italiană
CERASELA BARBONE

LITERA®
București
2018

Lacci

Domenico Starnone

Copyright © 2014 și 2016 Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino

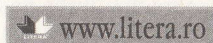
Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România

tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

Noduri

Domenico Starnone

Copyright © 2018 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Diana Calangea

Corector: Emilia Achim

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STARNONE, DOMENICO

Noduri / Domenico Starnone; trad. din lb. italiană:

Cerasela Barbone. – București: Litera, 2018

ISBN 978-606-33-3134-3

I. Barbone, Cerasela (trad.)

821.111

CARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL ÎNTÂI

1.

Dacă tu ai uitat, distins domn, îți amintesc eu: sunt soția ta. Știu că acum, brusc, te incomodează, deși odată îți plăcea. Știu că te prefaci că nu exist și că n-am existat niciodată, pentru că nu vrei să faci impresie proastă în fața oamenilor foarte culți pe care-i frecvențezi. Știu că să ai o viață ordonată, să trebuiască să te retragi acasă la ora cinei, să dormi cu mine și nu cu cine ți se năzare te face să te simți un cretin. Știu că ți-e rușine să spui: M-am căsătorit pe 11 octombrie 1962, la douăzeci și doi de ani; știți, am spus da în fața preotului, într-o biserică din cartierul Stella și am făcut-o numai din iubire, nu trebuia să remediez nimic; știți, am responsabilități și, dacă nu pricepeți ce înseamnă să ai responsabilități, nu sunteți decât niște oameni meschini. Știu, știu foarte bine. Dar fie

că vrei sau nu, asta e realitatea: eu sunt soția ta, și tu ești soțul meu, suntem căsătoriți de doisprezece ani – se fac doisprezece ani în octombrie – și avem doi copii, pe Sandro, născut în 1965, și pe Anna, născută în 1969. Trebuie să-ți arăt actele ca să te ajut să-ți bagi mințile-n cap?

Gata, scuze, sunt exagerată. Te cunosc, știu că ești o persoană cumsecade. Dar, te rog, imediat cum citești scrisoarea asta, întoarce-te acasă! Sau, dacă încă nu te simți în stare, scrie-mi și explică-mi ce ți se întâmplă. O să încerc să înțeleg, îți promit. Mi-e deja clar că ai nevoie de mai multă libertate, și ai tot dreptul, eu și copiii tăi o să ne străduim să-ți facem viața cât mai ușoară. Dar trebuie să-mi spui în cele mai mici detalii ce e între tine și fata asta. Au trecut șase zile și nici nu dai un telefon, nici nu scrii, nici nu te arăți la față. Sandro mă întreabă de tine, Anna nu vrea să se spele pe cap fiindcă zice că numai tu știi să-i usuci bine părul. Nu e de-ajuns să juri că această doamnă sau domnișoară nu te interesează, că n-o s-o mai vezi, că pentru tine nu contează, că a fost doar prilejul unei crize care mocnea în tine de mult. Spune-mi câți ani are, cum o cheamă, dacă studiază, dacă lucrează, dacă nu face nimic. Pun pariu că te-a sărutat ea prima. Tu nu ești capabil să iei inițiativa, știu, dacă nu ești antrenat în ceva, nu faci o mișcare. Și acum ești năucit, am văzut ce privire aveai

când mi-ai zis: Am fost cu altă femeie. Vrei să știi ce cred? Cred că încă nu ți-ai dat seama de ce mi-ai făcut. Înțelegi că e ca și cum mi-ai fi vârat o mână pe gât și ai fi tras, tras, tras până mi-ai smuls ce am în piept?

2.

Dacă citesc ce scrii, am impresia că eu sunt călăul și tu victima. Nu suport chestia asta. Fac tot ce-mi stă în putință, mă supun unui efort pe care nici măcar nu ți-l imaginezi, și victima ești tu? De ce? Pentru că am ridicat puțin vocea, pentru că am spart carafa de apă? Trebuie să recunoști că aveam ceva dreptate. Ai reapărut, fără să anunți, după aproape o lună de absență. Păreai liniștit, chiar afectuos. M-am gândit: Măcar atât, și-a venit în fire. Tu, în schimb, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, mi-ai spus că aceeași persoană care, în urmă cu patru săptămâni, era complet lipsită de interes în ochii tăi – din mărinimie, ai decis că era timpul să-i dai un nume, i-ai spus Lidia – acum e atât de importantă, încât nu poți trăi fără ea. Dacă excludem momentul în care te-ai referit la existența ei, mi-ai vorbit ca și cum mi-ai fi făcut un anunț oficial, la care eu nu puteam să răspund decât: De acord, du-te cu această Lidia, mulțumesc, o să fac tot posibilul să nu

te mai deranjez. Și imediat cum am încercat să reacționez, m-ai oprit, ai trecut la discursuri generice despre familie: familia în istorie, familia în lume, familia ta de origine, a noastră. Trebuia să tac și să stau cuminte? Asta pretindeai? Uneori ești chiar ridicol, crezi că e suficient să însăilezi discursuri generale și câteva povestioare de-ale tale ca să rezolvi lucrurile. Dar eu sunt sătulă de joculețele tale. Mi-ai povestit pentru a nu știu câta oară, dar pe un ton patetic pe care în general nu-l folosești, că relațiile extrem de proaste dintre părinții tăi ți-au nenorocit copilăria. Ai folosit o imagine impresionantă, ai spus că tatăl tău pusese în jurul mamei tale sârmă ghimpată și că sufereai de fiecare dată când vedeai un nod de fier ascuțit intrându-i în carne. Apoi ai trecut la noi. Mi-ai explicat că, pentru că tatăl tău vă făcuse să suferiți pe toți, tu – încă bântuit de fantoma lui de om nefericit care v-a făcut nefericiți – te temei să nu ne faci să suferim pe Sandro, pe Anna și mai ales pe mine. Vezi că nu mi-a scăpat nici un cuvânt? Mult timp ai bătut câmpii, cu înțeleaptă seninătate, privitor la rolurile în care căzuserăm prizonieri căsătorindu-ne – soțul, soția, mama, tatăl, copiii – și ne-ai descris – pe mine, pe tine, pe copiii noștri – drept niște mecanisme ale unei mașini lipsite de sens, constrânse să repete pe vecie aceleași mișcări stupide. Ai continuat așa,

citând din când în când niște cărți ca să mă reduci la tăcere. Inițial, am crezut că-mi vorbeai în felul acela fiindcă pășiseși ceva grav și nu reușeai să-ți amintești cine eram, o persoană cu sentimente, gânduri, o voce proprie, și nu o marionetă din reprezentația cu Pulcinella pe care o dădeai. Am început să bănuiesc destul de târziu că te străduiai să mă ajuți. Voi ai să mă faci să înțeleg că, distrugând viața noastră în comun, în realitate ne eliberai pe mine și pe copii, și că trebuia să-ți fim recunoscători pentru această generozitate. O, mulțumesc, cât de amabil ești! Și te-ai supărat că te-am dat afară din casă?

Aldo, te rog, gândește-te! Avem nevoie să discutăm de-adevăratelea, trebuie să înțeleg ce ți se întâmplă. În toată această perioadă foarte lungă a conviețuirii noastre ai fost întotdeauna un bărbat afectuos, atât cu mine, cât și cu copiii. Nu semenii nici măcar un pic cu tatăl tău, te asigur, și nu mi-am dat seama niciodată de treaba asta cu sârma ghimpată, cu mecanismele și celelalte tâmpenii pe care le-ai spus. Mi-am dat seama, în schimb – asta da –, că în ultimii ani ceva se schimba între noi, le priveai cu interes pe celelalte femei. Mi-o amintesc foarte bine pe aceea din camping, de acum două veri. Stăteai întins la umbră, citeai ore în șir. Dar dacă ridicai privirea, o făceai ca să te uiți la ea. Erai ocupat, spuneai, și nu erai atent nici la mine, nici la

copii, studiai sub pini sau întins pe nisip, scriai. Și rămâneai cu gura întredeschisă, ca atunci când ai în minte un gând confuz și încerci să-i dai o formă.

Pe-atunci mi-am zis că nu făceai nimic rău: fata era frumoasă, mai devreme sau mai târziu privirea alunecă, e o pornire irezistibilă. Dar am suferit mult, mai ales când ai început să te oferi să speli vasele, lucru care nu se întâmpla niciodată. Țâșneai spre chiuvete imediat cum pornea ea într-acolo și te întorceai când se întorcea ea. Crezi că sunt oarbă, că sunt insensibilă, că nu mi-am dat seama? Îmi spuneam: Liniștește-te, nu înseamnă nimic. Pentru că mi se părea de neconceput să-ți poată plăcea alta, eram convinsă că, dacă ți-am plăcut odată, o să-ți plac pentru totdeauna. Credeam că sentimentele adevărate nu se schimbă, mai ales când ești căsătorit. Se poate întâmpla, îmi spuneam, dar numai persoanelor superficiale, și el nu e așa. Apoi mi-am zis că era o epocă a schimbărilor, că din teoriile tale reieșea că trebuia spulberat totul, că poate mă lăsasem acaparată prea mult de treburile casnice, de gestionarea banilor, de nevoile copiilor. Am început să mă privesc în oglindă pe ascuns. Cum eram, ce eram? Cele două sarcini nu mă schimbaseră mai deloc, eram o soție și o mamă eficiente. Dar în mod evident nu era de-ajuns să rămân aproape identică celei

din momentul în care ne cunoscuserăm și ne îndrăgostiserăm, ba poate că aceea era greșeala, trebuia să mă reînnoiesc, era necesar să fiu mai mult decât o soție bună și o mamă de ispravă. Astfel, am încercat să semăn cu aceea din camping, cu tinerele care sigur îți dădeau târcoale la Roma și m-am străduit că fiu mai prezentă în viața ta în afara casei. A început, încet-încet, o etapă diferită, sper că ai băgat de seamă. Sau nu? Ai băgat de seamă, dar n-a folosit la nimic? Și de ce? N-am făcut destul? Am rămas într-o situație tranzitorie, n-am reușit să mă conformez modelului celorlalte și, între timp, am continuat să fiu așa cum eram? Sau am exagerat? M-am înnoit prea mult, schimbarea mea te-a tulburat, te-a făcut să-ți fie rușine cu mine, nu m-ai mai recunoscut?

Să vorbim despre asta, nu mă poți ține în starea asta de confuzie. Trebuie să aflu despre această Lidia. Are o casă, dormi la ea? Are ce căutai, iar eu nu mai am sau n-am avut niciodată? Ai fugit evitând în toate chipurile să-mi spui lucruri clare. Unde ești? Adresa pe care ai lăsat-o e din Roma, la fel și numărul de telefon, dar scriu și nu răspunzi, dau telefon și sună în gol. Ce trebuie să fac ca să dau de tine, să sun vreun prieten de-al tău, să vin la universitate? Trebuie să m-apuc să țip în fața colegilor tăi și

a studenților, trebuie să afle toți de la mine că ești un iresponsabil?

Lumina și gazele trebuie plătite. La fel și chiria. Și mai sunt și copiii. Întoarce-te imediat! Au dreptul să aibă părinți care se ocupă de ei în timpul zilei și în timpul nopții, un tată și o mamă cu care să ia micul dejun dimineața, care să-i ducă la școală și apoi să-i aștepte la ieșire. Au dreptul să aibă o familie, o familie cu o casă unde la prânz mănâncă toți împreună, și se joacă, și fac teme, și se uită un pic la televizor, și apoi iau cina, și apoi se mai uită încă un pic la televizor, și apoi spun noapte bună. Zi-i noapte bună tatei, Sandro, și tu, Anna, ziceți-i noapte bună tatălui vostru și fără smiorcăieli, vă rog! Nu citim povestea în seara asta, s-a făcut târziu; dacă vreți să citim povestea, trebuie să vă grăbiți cu spălatul pe dinți, tata v-o spune, dar nu mai mult de un sfert de oră; apoi la culcare, fiindcă altfel mâine întârziem la școală, iar tatăl vostru are trenul devreme, întârzie la serviciu și o să fie dojenit. Și copiii – nu-ți mai amintești? – dau fuga să se spele pe dinți și apoi vin la tine să le spui povestea, în fiecare seară, cum se întâmplă de când i-am făcut noi, așa cum trebuie să se întâmple până se fac mari, până când o să plece de acasă, iar noi o să îmbătrânim. Dar poate că nu te mai interesează să îmbătrânești alături

de mine, nu te interesează nici să-ți vezi copiii crescând. Așa e? Așa e?

Mi-e teamă. Casa e izolată, Napoli e urât, știi și tu. Noaptea aud zgomote și râsete, nu dorm, sunt istovită. Dacă intră un hoț pe fereastră? Dacă ne fură televizorul, pick-upul? Dacă cineva care e supărat pe tine se răzbună omorându-ne în somn? E posibil să nu înțelegi ce povară ai lăsat pe umerii mei? Ai uitat că nu am un loc de muncă, că nu știu cum să mă descurc? Nu mă face să-mi pierd răbdarea, Aldo, fii atent! Dacă-mi pun ambiția, o să mi-o plătești.

3.

Am văzut-o pe Lidia. E foarte tânără, e frumoasă, e educată. A stat să mă asculte mult mai atent decât tine. Și a zis un lucru foarte adevărat: Trebuie să vorbești cu el, eu n-am nici o legătură cu relația voastră. Așa e, ea e o străină, am greșit că am căutat-o. Ce putea să-mi spună: că ai vrut-o, că ai avut-o, că ți-a plăcut și continuă să-ți placă? Nu, nu, singurul care-mi poate explica totul despre această situație ești tu. Ea are nouăsprezece ani, ce știe, ce înțelege? Tu ai treizeci și patru, ești un om căsătorit, ești foarte învățat, ai un loc de muncă respectabil, ești stimat. Tu trebuie să dai o explicație argumentată, nu Lidia. Și totuși, tot ce mi-ai zis, după două

luni, e că nu mai poți trăi cu noi. Nu-i așa? Și care e motivul? Cu mine – ai jurat – nu era nici o problemă. Copiii tăi nu intră în discuție, sunt copiii tăi, ei se simt bine cu tine, și tu, așa cum ai recunoscut, te simți foarte bine cu ei. Atunci? Nici un răspuns. Nu reușești decât să bălmăjești: Nu știu, s-a întâmplat. Și dacă te întreb: Ai o casă nouă, cărți noi, obiecte care-ți aparțin, răspunzi: Nu, nu am nimic, nu mi-e bine. Și dacă-ți spun: Trăiești cu Lidia, dormiți împreună, mâncați împreună, o dai cotiră, mormăind: Nu, doar ne întâlnim, atât. Vreau să te avertizez, Aldo. Nu continua așa cu mine, nu mai rezist. Fiecare discuție de-a noastră mi se pare falsă. Ba, mai bine zis, eu fac un efort, în numele adevărului, care mă distruge, în timp ce tu mă minți și mințindu-mă demonstrezi că nu mai ai nici un fel de stimă pentru mine, că mă repudiezi.

Sunt tot mai înspăimântată. Mă tem că o să faci cumva și o să transmiți disprețul pe care-l nutrești pentru mine copiilor, prietenilor noștri, tuturor. Vrei să mă izolezi, vrei să mă excluzi din tot. Și, ceea ce contează mai mult, vrei să eviți orice încercare de reanalizare atentă a relației noastre. Asta mă scoate din minți. Eu, spre deosebire de tine, am nevoie să știu, e urgent să-mi spui punct cu punct de ce m-ai părăsit. Dacă mă mai consideri o ființă umană și nu un animal

de alungat cu bățul, îmi datorezi o explicație, și trebuie să fie o explicație validă.

4.

Acum mi-e totul clar. Ai hotărât să te detașezi, să ne lași în voia sorții. Îți dorești o viață a ta, pentru noi nu e loc. Îți dorești să te duci unde ai chef, să te vezi cu cine ai chef, să te realizezi cum ai chef. Vrei să lași în urmă lumea noastră mică și să intri cu noua ta femeie în aceea mare. În ochii tăi suntem dovada felului în care ți-ai irosit tinerețea. Ne consideri o boală care te-a împiedicat să crești și fără noi speră să te vindeci.

Dacă am înțeles bine, nu ești de-acord ca eu să spun atât de frecvent „noi”. Dar e așa: eu și copiii suntem „noi”, tu, de-acum încolo, ești „tu”. Plecând, ai distrus, viața noastră cu tine. Ai distrus modul nostru de a te vedea, ceea ce credeam că ești. Ai făcut-o conștient, ai planificat-o, ne-ai obligat să constatăm că ai fost doar un rod al imaginației noastre. Astfel, acum, eu, Sandro și Anna suntem aici, pradă sărăciei, unei absențe totale a siguranței, celei mai mari spaime, iar tu te distrezi cine știe pe unde cu amanta ta. Drept consecință, copiii mei, în acest moment, sunt doar ai mei, nu-ți aparțin. Tu ai